

ԾԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

55ԴԴ ՏԱՐԻ.ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԹԻՒ 15

3 ՄԱՐՏ 1907

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկացի Բանասերգծները

Հրաշալի Ձկնորսությունը (Քերթուած)

Le Cœur et la Main

Արդի Անգլիական Գրականության Հիմնադիրները

Քննադատության մը Քննադատությունը

Բարեկիրք Զուտակ...

Ծովու Նազունք

Սիրոյ Շողերը

Սիրերգներ

ՀԱՆՐԻ ՀԱՅՆԷՒԻ

Նիշէին Զոհը

ԼԷՈՆԻՑ ԱՆՏՐԻԷՅԻ

ՄԱՍԻՍԻ Նոր ճուրղ

Քրանիկ

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ՅՈՎՍ Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԶԻՅՅԷ-ՍԱՐԱՅ

ԱԼՓԱՍԼԱՆ

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Ռ.ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՄԿՐՏԻՋ ՊՍՐԱՍԵԱՆ

Ե. Ա.

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱԳԱՆԱՆ

1907

ՊԱԼՔԱՆ

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐԶԵԱԼ ԱՊՈՂՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ

Դրամագլուխ և պահեստ Ֆրանք 9,500,000

Վերապահովագրական

Դրամագլուխ և պահեստ » 142,740,00

ՊԱԼՔԱՆ Ընկերությունը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւն., և. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ չատ դիւրամատչելի պայմաններով. իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է. կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւն. եւն.:

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ.

Ղալաթիա, Տեօյէ Սրիէնդ Պանքի կից, Սինաւոն Խան. (2)

Հանգուցեալ Կարապետ էֆ. Իւթիւճեանի Թարգմանած հետեւեալ հետաքրքրական գիրքերը կը ծախուին բոլոր հայ զրաւաճառներու քով. Կեդրոնատեղի Աշտուի զրատուն:

Ընտանեկան Դադունիքներ 3 հատոր	15 զր.
Արուարձանին Տղան 3 հատոր	15 զր.
Հանրակառքին Ոճիրը	5 զր.
Ամուսնութիւնք Բարիզու	5 զր.
Քաղաքական Տնտեսութիւն. Ժողէֆ Կաւնիէ	5 զր.

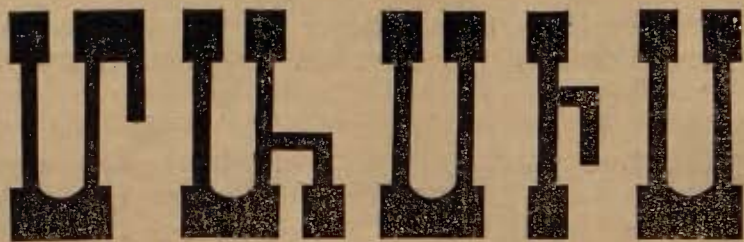
Գ. ԶՈՐԵԱՆ ԵՒ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Դաւառացիներուն.— Եթէ կը փափաքիք որ տեսնուին Ձեր առեւտրական, կալուածական եւն. եւն. գործերը՝ փորձառու և վստահելի գործակատարի մը միջոցաւ, առիթէն օգտուելով զիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին «Կ. Պոլիս Էթմէքճի Կոստ Խան» ուր կը վատարուին ամէն կարգի վաճառքներու ինչպէս նաեւ կալուածներու գնման կամ վաճառման յանձնարարութիւններ, ճշգրտապահութեամբ, փութկոտութեամբ: Յաճախորդներու հաշուէն միանգամայն կը գնուին (ներածութիւն) եւրոպական վաճառքներ, պատկանեալ նաւահանգիստը յանձնելի փոխառութէքով, ու կը վաճառուին (արտածութիւն) տեղական բերքեր՝ իր տեղը կամ այլուր յանձնելի պայմաններով: Խիստ դիւրամատչելի պայմաններ: Ընդարձակ տեղեկութեանց համար գիմել վերելի հասցէին:

Ք Օ Պ Ր Ա

Կենցաղագիտութեան էական պահանջներէն մէկն է կօշիկները ներկուած պտտիլ միջոց, ոչ թէ փողոցը ներկել տալով զանոնք, այլ տունէն դուրս ելած ատեն իսկ՝ նախապէս անձամբ կամ սպասուհիին միջոցով ներկել տալով: Այս նպատակին համար ամբողջ աշխարհի մէջ լաւագոյնը հաշակուած ներկն է՝ ՔՕՊՐԱՆ, զոր կարելի է գտնել ամէն տեղ:

Աղգ. Հիւանդանոցի տարեկան մեծ նուագահանդէսին արտօնութիւնը չնորհուած ըլլալով, կարգադիր մասնախումբ մը պիտի կազմէ Հոգարար-
ձութիւնը: Նուագահանդէսը տեղի պիտի ունենայ մեծ պահքի վերջերը՝
Բրթի Ծանի թատրոնին մէջ: — Իզմիրի Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանին
մէջ տեղի ունեցեր է բարեգործական երեկոյթ մը: Կրթատէր մարմնին
չնորհու ալ Սրտթիւնի Քիւպի մէջ նուագահանդէս մը տեղի ունեցեր է՝
Մանկայարտէղի ձրիավարժ աշակերտներու նպաստին: Ս. Լուսաւորչ-
եան Հիւանդանոցի Հոգարարձութիւնն ալ փոխան պարահանդէսի մէջ
մէկ արծաթ մէճիտնոց տոմսակներ ցրուեր է: Պայակէտին կը գրեն. —
«Տ. Ստեփաննոս Սրբ.ի ձեռնադրութիւններուն մէջ կայ հաս մը, որ իր
զուարճալի կողմերը ունի. Սըլչըն գիւղացիք Կիլիկիոյ թեմերէն մարդ
մը զրկեր են որ քահանայանայ. Սրբազանը հաճեցաւ ընել, մուրհակ մը
առնելով գիւղացիներէն: Ու ձեռնադրութիւնը եղաւ լինցաւ: Եթէ այս
այսպէս երթայ մեր Սրբազանը մօտ օրէն 50-100 զրչ. տուող ամէն
մարդու քահանայի վերարկու մը պիտի տայ: Վանքին ծանօթ Տիկիմ
Ագապին կը շարունակէ իր գործունէութիւնը վանքին մէջ»: — Զօրութի
Ս. Դէորգեան վարժարանին վեցամեայ գրաւոր քննութիւնները տեղի
ունեցեր են, որուն առիթով կատարուեր է հանդէս մը, նախագահու-
թեամբ Տ. Եղիշէ և Տ. Վրթանէս քահանայներու: — Կարինէն կը գրեն
մեզ. — «Տ. Զաւէն վարդապետի հեռացումէն ի վեր, առաջն. գործերը
կը վարէ տեղապահ Տէր Ներսէս քահանան. կարող է, սակայն իր աստի-
ճանին բերումով չկրնար Առաջնորդի մը դերը լիովին կատարել. ասոր
համար վեղարաւորի մը ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ծնունդը անցու-
ցինք և ահա Զատիկը կը մօտենայ ու տակաւին առաջնորդական
խնդիրը առկա կը մնայ: Լաւ քարոզիչ մը ունեցած ատեն ժողովուրդը
գունդադունդ եկեղեցի կուգար: * * Դժբախտաբար տեղիս վարժա-
րանները նախանձելի վիճակ մը ունենալէ հետո են: * * Այս տարի
ձմեռը սովորականէն կանուխ սկսած էր, կանուխ ալ վերջացաւ. Յուն-
վարի մէջ 28⁰-23⁰ ցուրտ կը տիրէր, բայց հիմա օդը շատ մեղմ է,
հալոցք սկսած է, ի մեծ դժգոհութիւն չմուշկի սիրահարներուն»: — Խար-
բերդէն կը գրեն մեզ. — «19 16 յուլիս 15էն ի վեր Առաջնորդ Ս.ին
չնորհու «Լսարան-Ընթերցան» մը հաստատուած է Ս. Կարապետ եկե-
ղեցիին մէջ, ուր ամէն Կիրակի ձրի լրագիր ու գիրք կարդալէ զատ՝
երկսեռ ներկաներ առիթ կ'ունենան հմուտ անձերու բարոյալից ու օգ-
տակար ատենաբանութիւնները ունկնդրելու: Պարբերաբար կարող կը ե-
րականներ, ըծիկներ և ուսուցիչներ կրօնական, առողջապահական ու
գիտական նիւթերու վրայ կ'ատենաբանեն հոն: Ընթերցանութեան հա-
մար քանի մը պոստական օրաթերթ ու պզտիկ գրադարան մը կայ, գրա-
կան ու միջակայն գիրքերու որոնց մեծ մասը բարեգէր ժողովուրդին
կողմէ նուիրուած է: Այս կրթական ձեռնարկը ժողովուրդին մէջ շատ
լաւ ընդունելութիւն գտած է, փոխանակ հո'ս հո'ն հաւաքուելով խմել,
ծխել և խաղալով տարազ ժամանակ անցընելու՝ շարունակ Լսարան կը

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

55ԴԴ ՏԱՐԻ.ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԹԻԻ 15

3 ՍԱՐՏ 1907

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Ռըվիւ *sk* *Sko* *Wolfs* մէջ հրատարակած չափական յօդուածով մը, ձօն վան Վօրթ ընդհանուր ակնարկ մը կը թարթէ ամերիկացի բանաստեղծներուն վրայ, իրենց ծաղկումի սկզբնաւորութենէն մինչեւ ներկայ ժամանակները, 1687-1900: Իր տեսութիւնը կ'ամփոփուի հետեւեալ կերպով: 1620ին է որ, առաջին անգամ, ուխտաւորներու չոգինաւ մը մօտեցաւ անդր-ովկէանտի ցամաքին վրայ կէտի մը՝ որուն Բլիմաութ անունը տուին գաղթականներ: Հարիւրի չափ կային անոնք և կը գաղթէին Անգլիայէն: Անոնք նախ պէտք ունեցան աշխատելու բանաստեղծութիւնը իրենց ետքի աշխատթիւնը եղաւ: Կին մըն էր, Օր. Աննա Պրէտսթրիթ, որ առաջին անգամ բացաւ ցոնկը ամերիկացի բանաստեղծներուն: Այդ քերթողներուն բանաստեղծութիւնները նախ կրօնական եղան, յետոյ մարտական, Հնդիկներու հետ պայքարներու միջոցին:

Ուրիշ մը Բըլլին Պրայէնդ՝ յետոյ ձօն Կրինպաֆ Հուիթթիլը նոր ձեւ մը տուին ամերիկեան բանաստեղծութեան: Հուիթթիլը ձգած է խիստ սիրուն գործեր: Ուրիշ մը Բըլլին Պրայէնդ աւելի հզօր ազդեցութիւն մը ունեցած է իրեն յաջորդող սերունդին վրայ: Իր գործը բարոյական

բարձր շեշտ մը ունի. ան գործն է կորովի և ուղղամիտ մարդու մը՝ որ դիտէր աչքերը ուղղել ազնիւ գաղափարականներու՝ որոնցմով կրնայ կեանքը գեղեցկանալ:

Բայց մեծաբոյն բանաստեղծը՝ որով Ամերիկա կը փառաւորուի՝ Լոնկֆելտն է. իր համբաւը շատոնց է որ Ամերիկայէն անդին անցած է. կը բաւէ յիշատակել Evangeline, Hiawatha-ի բանաստեղծը, Excelsior չքնաղ քերթուածը. բանաստեղծութիւնը հոն կենդանի է ու խորիմտ, յանգը պերճ, ոճը շնորհալի ու յստակ, թէպէտ քիչ մը միօրինակ:

Ուրիշ մեծ բանաստեղծ-մը, բայց բոլորովին տարբեր խառնուածքով բանաստեղծ մը՝ եղած է Էտկար Ռօէ: Իր մեղամաղձոտ և սրտայոյզ խառնուածքը, իր կեանքին վրդովանքները, իր ճակատագիրին քմահաճոյքները՝ իր գործին տուած են տպաւորիչ ինքնատիպութեան ձեւ մը: Զաւակը ամերիկացի ազնուականի մը՝ որ իր երակներուն մէջ լատինական արիւն կը կրէր և անդլիացի դերասանուհիի մը, Կանուխէն որք մնաց առանց հինգնոց մը ունենալու: Հարուստ վաճառական մը պաշտօնան կանգնեցաւ անոր և զայն մեծցուց բարեկեցութեան և պերճանքի մէջ, յագեցնելով անոր հաճոյքները և հայթայթելով պէտքերը: Դժբախտարար, ան չըրկեց որդեգիրը ժառանգութենէ, և Ռօէ 2) տարեկանին մէջտեղը մնաց, չլիսնալով որ և է արուեստ և կլործքին տակը ունենալով հոգի մը՝ բաւական տկար՝ կրելու համար ծանրութիւնը իր նոր ճակատագիրին: Ան ասեն սկսաւ դրել՝ ապրուստը չահելու համար. բայց այդ բանին հետ՝ իր զարտուղի վարմունքները և հաճոյքներ գտնելու համար իր ունեցած տենդահար վիճակը՝ իր բանաստեղծութիւնը լեցուցած են տխրութիւնով, թաղծութիւններով և վիշտերով: Ամէն բան կը հեծէ, ամէն բան կը սարսուռայ այդ գործին մէջ՝ ուր կը զգացուի քաբախումը անոր՝ զոր ինք կը կոչէր «կեանք-տենդ»: «Ագռաւը» հուշակաւոր կտորը արատադրութիւնն է գերադրուած ուղեղի մը, աշխատուած խռովքովը անուամբ ցանկութեան մը:

Էմըրսոնով՝ ամերիկեան բանաստեղծութիւնը նոր ձեւ մը կը ստանայ: Ռալֆ Ուալտո Էմըրսոն աւելի խորհող մը, փիլիսոփայ մը եղած է, վրդովուած կեանքի մեծ հարցերովը: Իր բանաստեղծութիւնը աւելի ձախաւել ձեւ մը ունի, բայց անոր հիմը կը կաղմեն բարձր մտածումներ: Ինչ որ մանաւանդ Էմըրսոն կ'ուսուցանէ՝ ամէն մարդու պարտականութիւնն է խորապէս պնդելու իր կոչումին, առանց անձնատուր ըլլալու անցնող օրերուն, այլ վիստակելով ինչ որ կայ մարդկութեան մէջ ճշմարիտ, աւելական:

Իր ժամանակակիցը Հուիթման, որդեգրեց անձնական քնարերգական բանաստեղծութիւնը: Ան երգեց անհատական կորովը. ան եղաւ անհատին գործունէութեան, ջանքին պատկերը խորհրդանշող բանաստեղծը: Իր մէջ, ամերիկեան հանճարամտութիւնը հուժկու թարգման մը գտած է:

Բանաստեղծին բուռն ու անկանոն խառնուածքը, իր վայրի զուարթա-
խոհութիւնը բնականաբար կը պոռթկան բանաստեղծութեան ձեւին
տակ, որ չհպատակիր ոչ մէկ տաղաչափութեան. բայց անոր մէջ կը
զգացուի հզօր շունչ մը և լեզուի նշանակելի ճիւղ մը: Վերջացնելով
շարքը, կարելի է ըսել թողոր ասոնցմէ ետքը թէ՛ ամերիկեան բանաս-
տեղծութիւնը բան մը չէ աւելցուցած մարդկութեան բանաստեղծական
գործին վրայ:

ՆՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ՀՐԱՇԱՆԻ ԶԱՆՈՐՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Աւարից գփեզ օրսորդս մարդկան»: (Մ'աթ. Դ. 19)

Բազմալըջանգ աշխարհ մ'ի ծով՝
Ուր կան սզգիրը Զուկիրուն,
Ու հոն գիրար հաշածելով՝
Կ'ասպատակեն մօտն ու հեռուն:

Ոյդ ջրերդէն յարկերուն սակ
Անհունութիւնը կը սրմիլի.
Զրկա՛յ խիզմի ասեան ու քակ,
Զրկա՛յ մտնունց պաշտմունքի:

Չանճարացած ա՛յդ կեանքէն ժրխոր
Ու գ'ջ տարրէն Զուկերն ինքնին
Վերելք մ'ի լոյս ըղձաշով խոր՝
Օր մը ինկան ծոցն Ուռկանին:

Նաւն եր հակած աջակողմին
Իր աւարտ'վը ծանրահեծ,
Զըկնորսներէն սակայն ո՛չ մին
Կ'ակընկալեր հրաշքի մը մեծ:

* * *

Դաշխական ծովուն այդ սակ
Խորհրդաւոր օրս մ'ի անհուն,
Հարիւր յիսուն երեք տասակ
Զուկեր տեսն լոյսն արեւուն:

Կայսխուներու ցոյք ու ցայտով
Կը խոսան ջերմ ծովափին վրայ . . .
Վարպետին սի՛րսն ալ անվրդով
Խանդաղակար կը գուրգուրայ:

Երբ ըսկրաս ա՛նոքն խնամոս
Անունց խոսանն ու լաւն ընտել,
Խեղձ մկնորսները եկան մօտ,
Ու զարմանքի մէջ անընտել՝

Այլաշխուհով մ'ըսիւն. «Վա՛րպէս,
Ի՞նչ դէպք է այս նորանըշան . . . ,
Ա՛, ա՛, ինչե՞ր կան անհերքեր.
Ո՛ր մէկն ունի կընձիւր մը շան,

Մէկն օձակերպ հրեշ է քուսեր,
Արդեօք վիշա՛պն է խորֆերուն,
Միւսն ալ վրիժակ մ'ունի սուսեր
Իբրեւ ջուրի միեղջերուն:

Ծովամարտիկ գոռ նըհանգիւն
Արդեօք ասպա՛րն է սա սողոսկ . . .
Միւսին քեփո՞ք քեւքն ու ագիւն
Մահու թըմբիւր կը քափեն սոսկ:

Խոզի նման գլուխ մ'ունի դա.
Ուրիշ մ'ալ փորը յովագի,
Ու ի՞նչ է սա որ կը խորդայ,
Ընգղա՞ջ՝ թէ փո՛կ է աւագի . . .

Վա՛րպէս, կասակ մ'է այս անշուշտ.
Ո՛չ շահ մը կայ, ո՛չ խակ պարէն,
Երբ մեր հացով չենք կրնար կուշ
Ճաշակել թան մ'այդ Զուկերէն»:

Իսկ յաղթական ժրպսով մը Սա
Պաշտախանեց. «Հանգիստիւն
Ձեր ցանցն ընդհուպ պիտի որսայ
Զուկ-մարդեր ծո՛ւլ այս աշխարհէն»:

ԵՂԻՇԷ՛ ԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԻՐԹ ԶԱԽԱԿ . . .

Երկու օրդափներ, պրտոյսէ դարձիւն
Յոգնած, կարմրած երբ որ տուն գացին,
Կրսուե՛ր եղբայրն, — «Հայր ըսաւ, ես այսօր
«Արջ մը տեսայ, փեղ նըման գե՛ր, խոշո՛ր . . . »:

Եղբորն ուղղելով կշտամբանք, պարտաւ,
Անդրանիկն իսկոյն, ձայնով խստագիւն.
— «Անկի՛րք, անպատկառ ի՞նչու ձա՛գ, ըսաւ,
«Միթէ երբեք արջ կ'ըսե՛ն հայրիկին . . . »:

Ս.Լ.ՓԱՍԼԱՆ

ԱՐԴԻ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԸ

ՃՕՆ ՔԻՑ

Տասնեւիններորդ դարուն անգլիական՝ գրականութեանը ուսումնասիրութեան առարկայ ըրած ատեննիս՝ աչքի կը զարնէ անպատճառ սա՛ւ ամենատխուր պարագան թէ՛ այդ դարուն մեծագոյն բանաստեղծներէն չորսը ապրած են դժբաղդ կեանք մը ու մեռած՝ չա՛տ կանուխ։ Պըրնս՝ դժբաղդութիւններու երկար շարքէ մը վերջ՝ մեռաւ տարիքի մը մէջ՝ երբ Վիքթորեան Շրջանի վերջին բանաստեղծները՝ հազիւ կը ցուցնեն իրենց ուժը։ Շէլլի խեղդուեցաւ անանկ ժամանակ մը, երբ իր հանճարը սկսած էր ցուցնել հասունցող ուժի փառաւոր խոստումը։ Պայրըն մեռաւ ճիշդ ա՛յն բոպէին երբ սկսեւ էր այլեւս վրայէն թօթուել կանուխ տարիներու ակտաւոր մոլութիւնները, և անանկ ժամանակ մը երբ անտարակոյս դեռ իր վրայ կը տեսնուէր գրական հրայրքի ամբողջ առուգութիւնը։ Ճօն Բից կ'ամբողջացնէ դժբաղդութեամբ ընկճուած և ամէն կերպով խոստումնալից մեծահանճար բանաստեղծներու այս ցանկը։ Եւ չառ մը նկատումներով Բիցի պարագան անոնց մէջէն ամէնէն տխուրն է։ Պըրնս, Պայրըն և Շէլլի՝ իրենց կենդանութեանը գնահատուեցան, իրենց կարողութիւնները ճանչցուեցան ու ծափահարուեցան։ Բայց Բից մեկնեցաւ աշխարհէն, առանց իր անդուգական ոգին ճանչցուելու։ Եւ նոյն իսկ իր է՛ն մտերիմ բարեկամները — ինչպէս Հընթ — իր հանճարին բարձրութեանը վրայ ճիշդ գաղափար մը կազմած չէին իր կենդանութեանը։ Եթէ հաւատք ընծայել պէտք է սակայն հեթա՜նոսական սա՛ւ առածին թէ՛ «չաստուածներուն սիրածները կանուխ կը մեռնին», ա՛յն ատեն մխիթարական արձանագրութիւն մը կրնանք ընել այս վաղամեռիկ չորս բանաստեղծներուն հասցէին թէ՛ անոնք առարկայ եղած էին գերբնական էակներու նախանձոտ սէրին։

Բիցի կարճատեւ կեանքը կրնանք ուրծւագոյն շուտով։ Կը ծնի 1793ին. հայրը կը սպաննուի երբ Ճօն դեռ տղայ էր։ Նախակրթարանի մը մէջ ուսանող եղած միջոցին՝ մարմնամարդական խաղերէ զատ ուրիշ ո՛ր և է ճիւղի մէջ խոստմնալից չերեւար. յետոյ սակայն իսկոյն կարծես կ'արթննայ միտքը, նոր ոգեւորում մը կը ստանայ և կ'ըլլայ ջերմ ընթերցող մը և ուսանող մը։ Զինքը հրապուրող առաջին բանաստեղծը կ'ըլլայ Սքէնսըրը, որ կոչուած է «բանաստեղծին բանաստեղծը», ու «մէրի Բուին»ի այդ հեղինակին աղբեցութիւնը մինչեւ վերջը զգալի էր Բիցի վրայ։

Դպրոցական բարձր կրթութիւն մը չառաւ Ճօն։ Դպրոցէն ելլելէ վերջ, աչկերու եղաւ բոխչկի մը, և սկսաւ բժշկութիւն ուսանիլ։ Այդ

ատենները՝ Անգլիայի մէջ այդ էր սովորութիւնը. բժշկութիւն սոր-
վելու համար՝ երիտասարդներ ստիպուած էին աշակերտիլ բժիշկներու,
և անոնց քով տարիներով մնալէ վերջ կը մոտենին հիւանդանոց մը կամ
բժշկական վարժարան մը և յետոյ կը ստանային իրենց վկայականը:
Այսպէս ըրաւ նաև Քից. պահ մը բժիշկի մը քով աշակերտութիւն
ընելէ վերջ՝ մտաւ Լոնտոնեան հիւանդանոց մը. բայց երբեք բժիշկ
չեղաւ: Իր նամակներէն մէկուն մէջ ինք իսկ կը խոստովանի թէ երբեք
վիրաբոյժ պիտի չկրնար ըլլալ, քանի որ սիրտը չէր դիմանար վէրքի ու
արիւնի: Իրողութիւնը սա՛ է թէ՛ ինք բնութեամբ վերացական երիտա-
սարդ մըն էր և բնաւ պիտի չի յաջողէր այցելազիններ առնել: Ուստի
չուտով ձգեց այդ արուեստը և սկսաւ գրել:

Շէլլի և Պայրըն, երկուքն ալ անմասն չի մնացին իրենց ժամանակի
տողորիչ գաղափարէն. և իւրաքանչիւրը՝ իր մասին երբեմն գլուխ իսկ
կանգնեցաւ օրուան հոսանքին: Այդ նոր գաղափարները և սկզբունք-
ները սակայն չի ներգործեցին Քիցի սիրտին ու միտքին վրայ: Իր բա-
նաստեղծութենէն դատելով՝ Քից իր մէջը չունի ո՛չ սէր առ Աստուած,
և ո՛չ ալ համակրութիւն դէպի մարդկութիւն: Չէր հետաքրքրուեր իր
ընկեր-արտարածներով: Մարդկային սովորական կեանքի ողբերգական
պայքարին և յուզումներուն մէջ անիկա անուշ չէր գտներ բանառ-
տեղծութեան համար: Իրեն համար՝ բանաստեղծութիւնը՝ երեւակայու-
թեան աշխարհ մըն էր միայն, կնքուած և սուսերուած դրախտ մը,
դիւթանքի աշխարհ մը ուր կրնան բնակիլ անոնք միայն որ կը տեսնեն
տեսիլքներ ու կ'երազեն երազներ: Եւ այսպիսի աշխարհ մը ստեղծելու
համար՝ ետ գնաց հին Յունաստանի առասպելներուն և միջնադարեան
կեանքի պատմութիւններուն: Իրեն համար՝ արդի կեանքը հասարակ և
գոհնիկ բան մըն էր. ինք կը փնտռէր հեռաւոր միջավայր մը, որ
հետեւապէս մթնցած ըլլար հեռաւորութեան մէգովը, որուն մէջ իր
երեւակայութիւնը կարող ըլլար գործել անկաշկանդ: Եւ աշխարհը
որուն մէջ ինք այսպէս ապրեցաւ՝ կատարելապէս գաղափարական
աշխարհ մըն էր: Միակ խորհուրդը, որ ջատագոված է բոլոր իր
գրուածքներուն մէջ սա է թէ՛ գեղեցկութիւնը արժանի է պաշտումի,
և աղուորութիւնը պաշտուելու է բո՛ւն իր արժանիքին համար: Գեղե-
ցիկին պաշտումը դրաւ բարոյական ճշմարտութեան պաշտումին տեղը,
և կարծես թէ ասիկա գոհացուցած է իր բնութեան բոլոր կրօնական
բնադրները: Ու այսպէս բանաստեղծներու այս կրտսերագոյնէն ծնաւ
տաճնեւաններորդ դարուն գեղագիտական դպրոցը՝ գրականութեան
մէջ, որուն գաւառանքն է «Գեղեցկութիւնը ճշմարտութիւն է, և
ճշմարտութիւնը՝ գեղեցկութիւն»:

Էսպէս՝ այս է Քիցի տեսակէտը կեանքի: Արուեստը գոյութիւն ունի
իր արժանիքովը, և աղերս մը չունի բարոյականի հետ: Քից էր այս

տեսութեան հեղինակը : Զարդարուն և գեղարուեստական բանաստեղծութեան գալըոցը ի՞նչ ստեղծեց : Իր ամբողջ ուշադրութիւնը և ուժը տուաւ բացատրութեան գեղեցկութիւններու և երևակայութեան բարձրութեան : Եւ արդէն տեղ մը կ'ըսէ նոյն իսկ թէ՛ կատարեալ նախադասութիւն մը՝ գինովութեան զգացումով կը հրճուեցնէ զինքը : Յաճախ կրկնած է նաեւ սա՛ տեսութիւնը թէ՛ բանաստեղծութիւնը ջանալու է արտադրել կատարեալ նախադասութիւններ՝ որոնց գեղեցկութիւնը գնահատուի իբր այդ, անշատ ո՛ր և է խորհուրդէ կամ դասէ զոր անոնք կրնան հաղորդել : Ինչ գործ չունի գութ չարժեքով կամ միտքը կրթելու հետ : Կը ձգտի լո՛կ գեղեցիկ նախադասութիւններ հիւսելու :

Միշտ գեղեցիկին հետամուտ Քիցը բնական է որ ունենար իր սիրտ-յին արկածախնդրութիւնը : «Առանց գութի գեղանի կիներ» անուն գեղակերտ քերթուածը կրնայ նկատուիլ նոյն իսկ իր լինանալիսագրութիւնը : Թէ ի՞նչ տեսակ բուն և զանաւորով կրնայ արտայայտուիլ երիտասարդական սէրը, հասկնալու համար կարգալու է Քիցի այդ գործը և միտք պահելու է նոյն ատեն թէ այդ հրայրքոտ քերթուածին հեղինակը նոյն անձն է որ քանի մը տարի առաջ իր և զբօրը կը գրէր թէ՛ երեւք պիտի չաժուանանար, որովհետեւ «հովին մանչիւնը իմ կինս է, և պատուհանէս փալիւղ լուսաւորները իմ դաւակներս են : Կրնորը կը նկատեմ մանուկներ, որոնց կ'ընտրեմ յաւէտ տալ քիչ մը շաքարեղէն քան իմ ժամանակս» :

Անկարելի ու միանգամայն աւելորդ յանձնառութիւն մը պիտի ըլլայ փորձել հոս գաղափար մը տալ Քիցի ամբողջ գործերուն վրայ՝ զատ զատ : Երկարաչունչ գործերէ զատ ունի ա՛յնքան գողտրիկ կարճ քերթուածներ, որ փափաքողը կրնայ ճաշակ մը առնել իր բանաստեղծութիւնէն :

Փակելէ առաջ սակայն մեր այս յօդուածը՝ պէտք է որ պահ մըն ալ դառնանք հեղինակին վերջին օրերուն : Պատանեկութեանը՝ շատ առողջ ու կայտառ կազմի տէր Քիցը օր օրի կը տկարանայ : Ամէն բանի մէջ կրակոտ բնութիւնը՝ շատ հանգիստ չի թողուր իր մարմինը, ի՞նչ որ դժբաղդաբար արդէն յաճախ նկատուած է արտակարգ միտքերու վրայ : միտքի առուգութիւն և մարմնի տոկունութիւն միշտ համընթաց չեն երթար, այլ յաճախ հակառակը : Քիցի տկարութիւնը պատճառ կ'ըլլայ որ իտալական երկինքի տակ անցընէ իր վերջին օրերը : Հռոմի մէջ իրեն սրտակից կ'ունենայ Շէլլին : Դիչեր մը կը հաղայ, և իր սենեկակից բարեկամէն կը խնդրէ մօմը իրեն մօտեցնել. կը նայի իր բերնէն եկած արւունին ու կ'ըսէ. «Կը ճանչնամ այդ արւունին գոյնը, չնչերակային է : Պիտի մեռնիմ» : Հիւանդկալս վիճակի մը մէջ սակայն չարունակեց ապրիլ քանի մը ամիս ալ ու այդ միջոցին արտադրեց անգլերէն լեզ-

ուի փառքն ու պարծանքը սեպուած ամենաբնութիւն քերթուածներէն ոմանք: Մեռաւ Քից քսանընթեղ տարեկան և թաղուեցաւ Հռոմի անդ- լիական գերեզմանատան մէջ, ուր՝ տասնընթեղ ամիս վերջը իր քովիկը ամփոփուեցան նմանապէս իր կեանքը ու մահը դիւցազներգող բարե- կամին Շէլլիի աճիւնները:

Քից՝ կենդանութեանը թեւադրած էր որ իր տապանաքարին վրայ գրուի «Հոս կը հանգչի մէկը որուն անունը գրուած է ջուրի մէջ»: Եւ իրաւցնէ, Հռոմի այդ գերեզմանատան մէջ Քիցի գերեզմանին վրայ կանգնուած կոթողին պատկերը ունիմ առջեւս այս տողերը գրած պահուս, և հոն կը կարդամ իր այդ կտակած յուստեսական տողը, զգալով նոյն ատեն թէ՛ իր անունը փորագրուած է յաւէտ աղամանդի վրայ, ինչպէս շատ գեղեցկօրէն ըսած է իր կենսագիրներէն մէկը և իր յիշատակը անջնջելի պիտի մնայ որչափ ատեն որ ապրի անգլերէն լեզուէն:

ՏՕԲԹ. ՅՈՎԱ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷԼ ԲՐԷՎՈ ՆԻ. . . Ա. Յ. ՊԱՌԱՆԵԱՆ

—***—

Բ. Հիտարի քօլէճականներէն՝ Պ. Ա. Յ. Պառաւեան լաւ տրամադ- րութիւններ ունի, գրական հակումներ, գովելի ձգտումներ, բայց քիչ մը կ'երեւայ չափազանց աճապարող է և հապճեպ ու համառօտ ուսում- նասիրութիւններով իր կարողութենէն վեր նիւթերու մէջ կը նետուի, ինչ որ զինքը հակասութիւններու եւ սխալ դատաստաններու բաւիղին մէջ կը մոլորեցնէ:

Կը յիշեմ անցեալները յօդուած մը ունէր «Բիւզանդիոն»ի մէջ Ճաքոնական Տարեգրութիւն վրայ, միակ սիրուն ամբողջական ու ճիշդ ուսումնասիրութիւնը զոր հրատարակած ըլլայ ցարդ Պ. Պառաւեան, որ սակայն իր աճապարանքին մէջ այն ատեն ալ թարգմանեց բառը մոռցած էր կցել իր անունին, որովհետեւ որչափ որ գիտենք Պ. Պառաւեան Ռօպէրթ Ֆօլէճի գրասեղաններէն չէ բաժնուած դեռ, և նոյն իսկ Հի- տարի բարձունքին վրայ, այդ հոյակապ վարժարանին մէջ, դեռ գոյու- թիւն չէ ունեցած անանկ գործիք մը, որով Պ. Պառաւեան կարողանայ ինք անձամբ դիտել եւ ուսումնասիրել սլափի դեղին մարդոց տարե- դուլի սովորոյթները ու արարքները:

Այս երկուշաբթիի «Արեւելք»ին մէջ ալ Մարսել Բրէվօի վերջին գործերէն մէկուն առիթով, քննադատութեան մը առարկայ ըրեր էր հեղինակը: Ատոր մէջ, քանի մը տարօրինակ դիտողութիւններ մեր

աչքին զարկին, տարօրինակութիւններ՝ յայտնապէս մեղանշող ճշմարտութեան ու գրականութեան դէմ, ուստի կը փութանք մատնանշել և ուղղել զանոնք «Մասիս»ի մէջ, զոր նոյնինքն «Արեւելք»ի մէկ քրոնիկագիրը սապէս կը գնահատէր. «Մասիս» և «Արեւ. Մամուլ», Պօլիտի և Իդէլիի միակ թերթերն են որ մեր գրականութեան վարկը բարձր կը բռնեն»։ Ուստի այս պարագային իբր գուտ գրական թերթ մը, «Մասիս» չպիտի կրնար լուռ կիճալ գրական անձեւութիւններու ու յաւակնութիւններու առջև, որոնք ամէնէն աւելի իրենց հեղինակին կը փաստեն արդէն։

Պ. Ա. Յ. Պառաւեան իր յօդուածը կը սկսի սա՛ ապշեցուցիչ introductionով. «Մարսէլ Բրէվօի սոյն երկու գործերը, — Ֆրէսկերիֆ և Լեա, — մէյ մէկ գլուխ գործոց կզան կրնանք ըսել այլևս, այնքան ազմուկ յարուցին իրենց շուրջը և այնքան զբաղեցուցին ընթերցող հասարակութիւնը»։

Առաջին անգամն է որ կ'իմանանք թէ, դիրք մը շատ ազմուկ յարուցանելով և կամ ընթերցող հասարակութիւնը զբաղեցնելով միայն կրնայ գլուխ-գործոց մը դառնալ։ Այս հաշիւով, Պ. Պառաւեան և իր վերջին գրածը, մեծ համբաւի մը պիտի տիրանան, քանի որ, մենք ալ այսօր իրենցփով է որ կը զբաղինք և կ'երեւայ ասկէ վերջն ալ առիթներ պիտի ունենանք զբաղելու։

Անմիջապէս յետոյ, ըսելէ ետքը թէ Մարսէլ Բրէվօ, ինքզինքը գրականութեան տուած օրէն իսկ իբր բաց դրող մը ճանչցուեցաւ յետագայ հատուածը կը կրկնէ.

«Դրեց հատորներ՝ ուր լիտի պատկերներու շարք մը երեւցաւ, պատկերներ՝ որոնք ընթերցողին երեւակայութիւնը գրգռեցին միայն, առանց անկէ բարոյական դաս մը հանելու։ Իր Le Jardin Secretն մանաւանդ գանեցուց ամէն ոք իր գրականութենէն»։

Ահաւասիկ ո՛չ նուազ ապշեցուցիչ դատաստաններ։ Նախ սա ըսինք որ մենք Մարսէլ Բրէվօի բոլոր գործերն ալ առհասարակ կարգացած ենք, մինչ Պ. Պառաւեան, իր յօդուածին վերջը ոչ միայն կը խոստովանի թէ Ֆրանսացի հեղինակին բոլոր գործերը չէ կարգացած, այլ կը գտնայ Ֆրանսացի քննադատ մըն ալ որ կարծես Պ. Պառաւեանի յանցանքը թեթեւեղելու համար, կը փութայ իր կարգին յայտարարել թէ. «Ըստ իս, Մարսէլ Բրէվօ վտանգաւոր հեղինակ մը կզաւ մինչեւ հիմա և իր գիրքերը՝ գէշ գիրքեր. սակայն պէտք է խոստովանիմ որ իր գործերուն ամէնքը չեմ կարգացած, ինչպէս Ֆրէսկերիֆը ու Լեան»։ Կ'երեւայ հիմա օրուան գրական վերջին նորաձեւութիւնն է հեղինակի մը վրայ ընդհանուր ուսումնասիրութիւն մը սարքել և կարծիքներ յայտնելով դատապարտել զայն առանց անոր բոլոր գործերը կարգացած ըլլալու։ Եղբարք պատուականք, եթէ Բրէվօի մէկ գիրքին վրայ բաներ

մը ունիք ըսելիք, ըսէ՛ք զանոնք առանց այլեւայլի, բայց ընդհանուր կարծիքներ մի խառնէք անոնց, հեղինակին նկատմամբ, երբ զայն ամբողջութեամբ և իր գործին լրումին մէջը չէք ուսումնասիրած: Ուրիշներուն բերնէն խօսիլը առաքինութիւն մը չէ՝ դրականութեան մէջ ու մարդ սխալներու և ծայրայեղութիւններու կ'առաջնորդէ:

Հիմա որ հասկցուցի թէ ես Բրէվօի բոլոր գործերը կարդացած եմ, կը փութամ հարցնել Պ. Պառաւեանի՝ որ սակայն իր բերնովը կը խոստովանի թէ զանոնք չէ կարդացած, — նոյնիսկ ես կը պնդեմ թէ իր յիշած երեք գործերէն դուրս բան չէ կարդացած անկէ, — դրական մարդոց ընկերութեան նախկին նախագահին և օրուան ակադեմական թեկնածուն ո՞ր գործն է որ ընթերցողին երեւակայութիւնը դրդուց միայն, առանց բարոյական դաս մը հանելու: Իր ամէնէն բաց գիրքերը *Les Demi-Vierges* և *Cousine Laura* իր ամէնէն բարոյայից գործերն են գիտցողին, հասկցողին համար. բայց գիտնալու, հասկնալու համար նախ կարդալ պէտք է. հարկ կա՞ր այսչափ տարրական ճշմարտութիւն մը յիշեցնել մէկու մը որ դրական յաւակնութիւններ կը սնուցանէ և անողոք վճիռներ կ'արձակէ օտար հոյակապ վիպագիրի մը դէմ: Երեւակայեցէք որ վերոյիշեալ ամէնէն վրան-բաց նկատուած գործերը բնութեամբ են և մեծ յաջողութիւն դտած ամէն երկիրներու մէջ: Կը կարծէ՞ք որ թատերախաղ մը՝ ուրկէ բարոյական դաս մը չելլար, կրնայ բնութեամբ և յաջողութիւն դառնել նոյնիսկ *dégénére* ծրանսայի մը մէջ, ուր մնաց այլ ուր:

Հիմա դանք *Le Jardin Secret* մասին իր ահաւոր դատաստանին, որ իր *gaffe* հրաշալիք. հրաշալիք մըն է արդարեւ: Ինչպէս ալ յայտնի է որ, գրողը կարդացած չէ, նոյնիսկ իր յիշած այդ գործը. խոստովանելու հարկ չկար, Պ. Պառաւեան, գործը ինքնին կը պոռայ կոր արդէն:

Դիպուածը բերաւ որ ես ալ անցած շարժում վերջացուցած ըլլամ այդ դժոխային *Le Jardin Secret* ն, որ մանաւանդ ամէն ոք գանկուցեր է Բրէվօի դրականութենէն: Բայց եկուր տես որ այդ վէպը ճշդիւ ամէնէն անմեղներէն մէկն է հեղինակին և Պ. Պառաւեան խղճալի սխալի մը զոհ դացեր է, խաբուելով գիրքին անունէն՝ որ Միրպօի *Le Jardin des Supplices* ն պէս, խորհրդաւոր ու սարսափելի բանի մը տպաւորութիւնը թողիք է նորափետուր դրագէտին վրայ:

Le Jardin Secret Բրէվօի այն գործն է ուր գրեթէ ընաւ շարժում չկայ և ուր ամէնէն աւելի հողերանութիւն, կանայի սիրտին զննութիւնը ու մոռածում խտացուցած է: Նիւթը պարզ է անոր և ոչ իսկ աղտոտ — Պ. Պառաւեանի բառով — նկարագրութիւններ կան հոն: Ամուսին մը որ ժառանգութիւն մը դանձելու պատրուակով կը բացակայի տունէն առաջին անգամ ըլլալով տասը տարուան կենակցութենէ մը վերջը, և սակայն իր անձնական գլորոցին բանալին վրան կը մոռնայ:

Կինը կը բանայ, կը տեսնայ հոն սիրային յիշատակներ, պատկերներ, մազի խուրձեր, կը կարդայ նամակներ և կը հասկնայ որ էրիկը կը խաբէ կոր զինքը, և հիմա ալ նոյնիսկ իր մէկ հոմանուհիին հետ սիրային ճամբորդութեան մը գացած է, չէ թէ երեւակայական ժառանգութեան մը տիրանալու: Ասիկա այնչափ չըլլալիք, այնչափ դժոխային բան մը չէ կարծեմ, չէ՞: Կինը որ աղջիկ զաւակ մըն ալ ունի, անմիջապէս վրէժի, սպաննութեան, ամուսնալուծումի դաղափարներ կ'ունենայ, և սակայն քանի մը օրեր, մինչեւ էրկանը վերադարձը, աւելի է՝ ունենայ խորհրդածելու և կը խորհրդածէ, կը խորհրդածէ... Ու հատորը ծայրէ ծայր լեցուած է այդ կնոջ խորհրդածութիւններով՝ զրուած օրագրի ձևով: Խեղճ խաբուած կինը իր սիրտին մէջ կը նայի լիոյորացոյցով, իր հոգիին թաքուն ալքերը կը խուզարկէ, — բայց անհաւասիկ «գաղտնի պարտէզ»ը, զոր Բրէվօ իր գիրքին իբր անուն կ'ընտրէ — և կը գտնէ որ եթէ ինք ալ իրապէս չէ խաբած իր էրիկը գործով, առդնալք, ինչպէս կ'ըսեն մեր պատուելիները, բայց միտքով խաբած է զայն, սիրտով թերացած է երբեմն իր պարտականութիւններուն մէջ, համակրելով այնինչ պարոնին, կամ խորհելով թէ այսինչ երիտասարդը եթէ գար իրեն դարպասէր... Կը բանայ իր աղջիկնուն թեան օրագիրը և հոն ալ նոյն բանը, եթէ մարմնապէս չէ մեղանջած, գէթ միտքով անհաւատարիմ եղած է իր ապագայ ամուսինին և վերջինը — միտքով մեղանջելը — աւելի ծանր չէ՞ առաջինէն, գիտցողին համար: Առաջինը անասնական է միայն, երկրորդը դերագանցապէս բարձր: Ինչ որ է, կինը քննելով իր գաղտնի պարտէզը, — սիրան ու հոգին, — ինքզինքը էրկանը չափ մեղաւոր կը գտնայ և կը հրաժարի իր բուռն միջոցներու դիմելու մտադրութիւններէն և առանց էրկանը բան մը յայտնի ընելու, կ'ընդունի զայն վերադարձին, համակրելով գէթքով ու ամուսնական համբոյրով: Բայց ինչ հոգեբանութիւն և ինչ խոր ծանօթութիւն կանացի հոգիին, և պարտապ տեղը չէ անշուշտ որ Բրէվօ, Պուստէի չափ և անկէ ալ աւելի կիներու սեփական ու սիրական հեղինակն է:

Ահաւասիկ գաղտնի պարտէզ մը, Պ. Պառաւեան ուր ձեր երեւակայած ոչ աղտոտ խորհրդածութիւնները կան, ոչ դանեցնող նկարագրութիւնները, ոչ անպատշաճ շարժումները: Չտեսած, չգիտցած, չկարդացած բաներնուդ վրայ դատաստան մի ընէք, խնդրեմ:

Գալով Chonchetteին, Lettres à Françoiseին, Frédérique և Léaին, կրնաք յանձնարարել զանոնք որչափ որ ուզէք և որո՞ւ որ ուզէք: Այդ ձեր իրաւունքն է: Բայց մենք ալ կը պնդենք որ արուեստի տեսակէտով Բրէվօի էն տկար գործերն են ատոնք, ինչու որ roman à thèse-եր են, մանաւանդ վերջին երեքը, ուր նուրբ դրագէտը, մէկէն ի մէկ վարդապետութեան կ'ելլէ, որուն մէջ ապահովաբար վարդապետականն Ակադեմիի աչքին հաճոյանալու հուսաւոր մտածումը քիչ բաժին չունի:

Առաջին այս կէս սինակէն վերջը զոր տող առ տող քննեցինք, Պ. Պառաւեան երկու սինակ կը նուիրէ Ծրեաւորիք և Լէաի որոնց վրայ իր յայտնած կարծիքներուն մասին բան մը չենք զուրցեր, ինչու որ կը տեսնանք որ դէժ այդ գիրքերը կարդացեր է և իր կարծիքները *compte-rendu*ի մը կամ գրադատականի մը մէջէն չէ որսացեր, կարծիքներ որոնք կրնան ծուռ կամ չիտակ ըլլալ, բայց վերջապէս անկեղծ են և ինքնայատուկ:

Բայց ինչ որ ալ ըլլայ, չենք ներեր իրեն որ, քօլէճին գրասեղաններուն վրայէն իսկ, առանց կարդալու, առանց ուսումնասիրութեան, առանց պէտք եղածին չափ գրական պաշարի ու *bagage*ի, ելլայ յոխորտայ աշխարհածանօթ հեղինակի մը դէմ, բոլոր աշխարհի գրականութեան մէջ, սխալ ճամբաներու մէջ մոլորած «քանի՛ քանի՛ դէմքերու դէմ», որոնք համբաւ չահելու համար սանկ կ'ընեն նանկ կ'ընեն և վերջէն վերահասու կ'ըլլան եղեր իրենց վիճակէն և ետ կը դառնան եղեր իրենց հետեւած շաւիղէն: Որո՞նք են արդեօք այս վերջինները. ինչ լաւ պիտի ըլլար եթէ անուններ տուած ըլլայիք. ապահովաբար *Le Jardin Secret*ին պէս հոս ալ դժայլելի կա՞՞մ մը պիտի ընէիք, ո՞վ գիտէ ո՞վքեր բերել չփոթելով Մ. Բրէվօի հետ:

Պ. Պառաւեան, վերջին խորհուրդ մըն ալ ձեզի, եթէ կը հաճիք, կարդացէք, կարդացէք, չա՛տ կարդացէք. ասոր անոր խօսքին մի նայիք, ուրիշներու կարծիքով մի դատէք, ուսումնասիրեցէք, ուսումնասիրեցէք, և նորէն ուսումնասիրեցէք, գլուխնիդ աղէկ մը լեցուցէք և ետքէն իջէք հրապարակ:

Ձեզի համար դեռ շատ կանուխ է բարոյականի և առաքինութեան դաս տալ Մարտէլ Բրէվօի պէս մէկու մը: Ընդհակառակը կարդացէք անոր կենսագրութիւնը միայն, և շատ դասեր ունիք քաղելիք դուք անկէ: Իր կենսագրութիւնը միայն ըսի, ինչու որ կը տեսնա՞մ թէ իր գրականութիւնը չէք կրնար մարսել դեռ, քանի որ չէք կրնար հոլանի մասերը կարդալ առանց գրգռուելու ու չէք կրնար զանազանել ու երեւան հանել անոնց մէջ պահուած բարոյականի դասերը:

ԶԻՖԹԷ-ՍՍՐԱՅ.

LE CŒUR ET LA MAIN

Խորայո՛յգ, Սիրեն ուժգին ուժգին բաբախէ՛ր.
 Հայրան արհին արու Ձեռն, որ զայս լըսեց.
 «Մարդոյն անդա՛մ վըսեմագոյն, ո՛վ իմ Սէր...
 Ճակեի՛ն երկանց մասունքներովդ դու՛ն օգնես.
 Դո՛ւ, դո՛ւ արքես արատաւար աչաց շիր.
 Արտար անջինջ քորոյն վրայ արարացնես.
 Աչաց, մըսաց ցոյց տա՛ս զերկին, ըզգենի՛ր.
 Հասկեղանի մարմնոյն վիրաց դու դընես.
 Կցմամբ մասանց զոյգ դու ես, Ձե՛ռն, որ օրհնես.
 Դո՛ւ կը մուրա՛ս, կը միւռոնես, կ'աղօթես:

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ՍԻՐՈՅ ՆԱԶԱՆՔ

Յարեկն է մեղկ, տաք ու լըռին
 Ձանձրա՛խտն է որ զիս կը տանի
 Խիհոտ ճամբէն դանդաղագին,
 Դեպի ծովափը ամայի:
 Ծովը ծայլ ծայլ կը քնանայ՝
 Անբզանքին մեզ յաւթօրէն,
 Ու ալեակներն թա՛յլ, անուպա՛յ,
 Համբոյքներով զիրար կ'օրբեն:
 Արեւն հանդարտ կը սփռուի
 Իր պսպղուն պատմութեանով
 Ծովուն լանգքին վրայ ծաւի,
 Ուր բիւր շողեր կան անհաբով:
 Հովին տարփոտ հպումին տակ
 Կը դողդոջ ալիք ալիք
 Սարսուռներովն իր կապուտակ
 Ձիւնագանգուրն յուղկապարիկ.
 Մերկ աւազին կուրծքին փարած
 Կը յօրանգէ ծովը կարծես,
 Հանդիմանէն ա՛լ յափրացած
 Պէրո՛ղ, պառկած կընոզ մը պես...:

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՍԻՐՈՅ ՇՈՂՔԵՐԸ

Երգը յուլքին
 Սըրտիս խորէն
 Կուլայ ուժգին

Ու տրտմագին
 Սերըս նա՛րէն
 Կը ծնի ցաւին
 Խարոյկներէն

Ու կ'ուզեմ լա՛լ
 Մոխիրներուն
 Վըրայ Սիրոյն,

Որպեսզի ա՛լ
 Շողերն յետին
 Ձը կայծկլտին...:

Ռ. ԶԻՆԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՆՆՈՒՆ ԶՈՅՈՒՆ

Է. —

— 0000000000 —

Քանի՜ Սէրժ Բեթրովիչ կ'ուսումնասիրէր կեանքը, ա՛յնչափ բնութիւնը՝ որ իր ձիրքերը կը ցրուէր դիպումաճարար՝ իր աչքին կը դառնար տկար ու անօգուտ։ Ուրիշ հզօր ու սպառնացող ուժ մը, դրամը, կը ցցուէր իր մթամած աչքերուն առջեւ։ Շլմորած, մոռցնորած, մոռածեց թէ՛ դրամը կը տիրապետէր սարկացած բնութեան վրայ։ Եւ իր տկար ուղեղը կ'ընդունէր սխալը, ու յոյսը կը վերածնէր իր սիրտին մէջ։ Գրպանէն ուսպլինոց արծաթ դրամ մը հանեց. դարձուց ու դարձադարձեց զայն արտասովոր հետաքրքրութեան ու շուարումի զգացումով մը, իբր թէ առաջին անգամը ըլլալով տեսնէր փայլուն մետաղի այդ կտորը։ Ռուպլինները երկինքէն չէին իջնար. Սէրժ Բեթրովիչ ինք չահած էր ա՛ն՝ զոր մատներուն մէջ կը բռնէր. կրնար դեռ ուրիշներ ալ ձեռք ձգել, ու ան ատեն, պիտի տիրանար հզօր ուժի մը, տէր բնութեան։ Եւ ամէն անոնց պէս՝ որոնց մէջ յոյս մը կը ծլի, մտածեց՝ ո՛չ թէ անոր իրականացումը տեսնելու առիժներուն վրայ, այլ թէ ի՛նչ պիտի ընէր անոր իրականացած ատեն։ Սէրժ Բեթրովիչ քանի մը օր հանգիստ ըրաւ։ Շատ վերերը թռաւ, գետնին վրայ աւելի՛ ուժով վար իյնալու և ա՛լ բնաւ չվերականգնելու համար։ Ենթադրեց որ տէր է միլիոնի մը, և սկսաւ երազել ծովերու, լեռներու և այն կնոջ վրայ, որուն անունը չէր գիտեր և որ կ'անդիտանար իր գոյութեան։

Բայց անկարելի էր իրեն մարել իր մէջ ծնունդ առնող այն գաղափարը որ դործել սկսած էր, չաչուն հարուածներուն տակ «գերմարդ»ի մտածեսիլին մարակին, հարուածները անոր՝ որ ճշմարտապէս տէր է ուժի, երջանկութեան և ազատութեան։ Եւ երբ այդ պատկերը կը կը ցցուէր յոգնարեկ աչքերուն առջեւ Սէրժ Բեթրովիչի, կը զարմանար մատնուելուն, ինչպէս ատենով, միամիտ ու անիրականալի երազանքներու։ Այն ճամբաները՝ որոնք դրա՛ի կ'առաջնորդէին՝ բազմաթիւ էին, բայց անոնք ամէնքն ալ գոցուած էին իրեն համար։ Չէր կրնար ո՛չ գողնալ, ո՛չ սպաննել, որովհետեւ արտասովոր ուժ մը կը վարէր իր գործերը, և ո՛չ թէ իր ուղեղը։ Աշխատութեան այն եղանակը, որ մատչելի էր իրեն, չէր կրնար ընձեռել իրեն հարստութիւն, և բոլոր մնացածին, — խաղ, արուեստ, լիաթոշակ բարձր պաշտօններ, հարուստ ամուսնութիւն, բոլոր խիղճով ու օրէնքով արտօնուած միջոցները մէկ օրուան կամ մէկ տարուան մէջ մեծահարուստ ըլլալու, — գաղափարը միայն գոյութիւն ունէր իր միտքին մէջ։ Եւ Սէրժ Բեթրովիչ ըմբռնելով որ դրամը չէր դատապարտեր բնութեան անիրաւութիւնները, այլ զանոնք աւելի՛ անդուժ կը դարձնէր, և թէ բնութեան

բայցած վէրքին պակասը մարդիկ կը լրացնեն միշտ, վճռական յուսահատութիւնը խեղդեց իր ակնկալութիւնները և մութերը պատեցին իր հոգին։ Կեանքը իրեն թուեցաւ ըլլալ նեղ գառազեղ մը, խիտ ու սեղմ վանդակաձողերով՝ որ մէկ եւք մը միայն ունէր։

Նոր չրջան մը սկսաւ Սէրժ Բեթրովիչի կեանքին մէջ։ Շարունակ տունը կը մնար, բայց ձաշի երթալէն, դպրոցը փակուելէ անմիջապէս ետքը, իրեն ծանօթ ո՛ր և է ուսանողի չհանդիպելու համար։ Գիշեր ցորեկ, կը պառկէր անկողինին վրայ, կամ կը պտտկէր. դրացիները և վարձուհիները վարժուած էին արդէն իր միօրինակ քայլերուն աղմուկին, մէկ, երկու, երեք քայլ առաջ, յետոյ՝ մէկ, երկու, երեք քայլ ետ։ Գրասեղանին վրայ կար գիրք մը, և թէպէտ գոյ ու փոշեպատ, կուռ, խաղաղ ու անգութ ձայն մը կուգար անկէ ու կ'ընէր.

«Եթէ կեանքի մէջ չես յաջողիր, եթէ թունաւոր որդե՛ մը կը կրճէ սիրտդ, գիտցիր որ մահուան մէջ պիտի յաջողես»։

* * *

Քանի որ յաղթանակը անհնար էր, պէտք էր մեռնիլ։

Սէրժ Բեթրովիչ համոզուեցաւ ատոր և մտածեց որ իր մահը յաղթանակ մը պիտի ըլլար։

Անձնաուպանութեան գաղափարը նոր չէր իրեն համար. ան իր միտքը եկած էր արդէն, ինչպէս ամէն մարդու որուն կեանքը խոչնդոտներով ծանրաբեռնուած է, բայց անիկա իրեն երեւցած էր ան առեն ա՛յնչափ ասպարեղեն ու սնամէջ՝ որչափ իր հարստութեան երազանքները։ Հիմա, ընդհակառակը, իր միտքին լուծումը կը թուէր ան։ Չէր բաղձար անոր, — որովհետեւ անկարելի է երանի տալ անոր, — բայց անխուսափելի, անվրէպ էր ան։ Գառազեղէն դուռ մը բացուած էր, և խնդիր չէր թէ դէպի խաւարը և անծանօթը առաջնորդէր ան։ Սէրժ Բեթրովիչ շատ տարտամ գաղափար մը միայն ունէր ուրիշ կեանքի մը վրայ և անկէ վախ չունէր, որովհետեւ ան իրեն հետ պիտի բերէր իր աղատ եւր, անկախ տկար ուղեղէն և փափուկ սիրտէն, մինչ իր մարմինը պիտի զոհը ըլլար հողին։ Թո՛ղ նոր սիրտ մը և նոր ուղեղ մը չինուէր անկէ։ Եւ երբ ինքզինքը խաղաղ ու պատրաստ զգաց մեռնելու, կեանքին մէջ առաջին անգամը ըլլալով զգաց խոր ու հպարտ ուրախութիւն մը, ուրախութիւնը ստրուկի մը՝ որ իր շղթաները կը խորտակէ։

— Վատասիրտ չե՛մ ես, ըսաւ Սէրժ Բեթրովիչ՝ ատիկա առաջին գովեստն էր որ չնորհուած էր իրեն, և ինք հպարտութեամբ ընդունեց զայն։

Մահուան գաղափարը կը թուէր ոչնչացնել կեանքի բոլոր մտահոգութիւնները. ինչո՞ւ ուրեմն կտպուիլ մնալ ալ անօգուտ մարմինի մը։ Բայց Սէրժ Բեթրովիչ այդ կարծիքէն չէր, և, իր կեանքի վերջին օրե-

րուն, նորէն դարձաւ այն նորախիղճօրէն մաքրակեաց և խնամոտ մարդը՝ ինչպէս առաջ եղած էր։ Զարմացաւ կրցած ըլլալուն համար ձգել սենեակը անկարգութեան մէջ ա՛յնչափ երկարօրէն։ Գործի սկսաւ, դասակարգեց գիրքերը փայտակալներուն վրայ, ինչպէս առաջ։ Ամէնուն վրայ դրաւ սկսած աւարտածաւը, — զոր ետքէն Նովիքոֆ ժառանգեց, — և մասնաւոր տեղ մը յատկացուց Այսպէս Խօսեցաւ Զարաթուստրային։ Զրացաւ իսկ այդ գիրքը։ Հիմնովին անտարբեր էր Նիչէի գործին, զոր մինչեւ վերջը չէր կարգացած, քանի որ մատիտով նօթաւ գրութիւնները երրորդ մասին մէջտեղունալը կը դադրէին։ Թերեւս վախցած էր գտնելէ նոր և անակնկալ տեսութիւն մը, որ պիտի ոչնչուէր իր երկարատեւ ու տաժանելի աշխատանքը, և զայն ծանր քունի պէս բան մը պիտի դարձնէր։

Յետոյ Սէրժ Բեթրովիլ գնաց լոգնալ։ պաղ ջուրի ծոցին մէջ լողաց հեշտազին, և համալսարանի ընկերոջ մը հանդիպելով, անոր հետ գնաց չիչ մը գարիջուր խմել։ Տուն դարձաւ, մաքուր, վարդապետանած, և հագնելով ձերմակ կտաւէ լօդիկ մը, թէյ խմեց, ետքէն հաղարջի անուշեղէն կերաւ։ յետոյ՝ տանտիրոջմէն ասեղ դերձան ուզեց և սկսաւ ձեւի դնել իր հին կարծիիկ ու նեղ թիկնոցը, որ շարունակ կը պատուէր անութիւններուն տակէն։ Սէրժ Բեթրովիլ զայն նորագած էր մէկէ աւելի անգամներ։ Իր անձարակ խոչոր մատները չէին կրնար բռնել պղտիկ ասեղը՝ որ կը կորսուէր փոսած կերպովին մէջ։

ԼԷՈՆԻՏ ԱՆՏՐԻԷՅԻՆ

Ե. Ա.

Ս Ի Ր Ե Ր Գ Ն Ե Ր

Զքնագեղ մայիս ամսուն
Երբ կօկոններն բացուին լըռին,
Սրտիս մեզ ալ սէր մը անհուն,
Ծիլ կ'արձակէ գարնանային։

Արցունքներես պիտի ծլչին
Ծաղիկները վարդենիին,
Հառաչներես սոխակներուն,
Ձայնը պիտի ծնի ծիծղուն։

Զքնաղագեղ մայիս ամսուն
Երբ քաղուններն երգեն բոլոր
Կը մբմնգեմ ես ամենուն
Իմ ցաւերըս վշտամալոր։

Եւ երբ դուն գիս սիրես, աղուո՛ր,
Պիտի տամ քեզ վարդեր բոսոր,
Եւ սոխակն ալ ա՛ն, օրն ի բուն,
Պիտի երգէ գեղըդ համբուն։

ՀԱՆՐԻ ՀԱՅՆԷ

Թարգմ. ՄԵՐՏԻՉ ՊԱՐՍՍԱՄԵԱՆ

Ք Ր Ո Ն Ի Կ

Ճշմարտութիւնը անողոր է միշտ, բայց Ճշմարտութիւն է՝ Անոր յայտնումը՝ անհատի է անոնց՝ որոնք կը խրախն իրականութեան դաժան տեսքէն. բայց պէտք է յայտնուի ան. հո՞ղ է բարիքը, ա՞ղ է խիղճին պահանջը, Այս խորհրդածութեան դէմ կը հանէ մեզ՝ պարագան Մարլեան նուագահանդէսին, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր. Հայ արուեստագէտ մը, կը խիզախի միջազգային հանրութեան մը առջեւ նուագահանդէս մը տալ. Ոչ որ կրնայ արդիւնէ զինքը այդ համակրելի մտածումէն, իր շարժումը, արժանի է քաջաբերութեան, և հիացում միայն կրնայ առթել ա՛յնչափ ատեն որ՝ գեղարուեստական այդ կազմակերպութիւնը կ'արդարացնէ իր կոչումը, վեր հանելով պատիւը, տաղանդը, կարողութիւնը և անունը անոր հեղինակին. Անկախ միեւնոյն ատեն պարտականութիւն մը՝ կը հարկադրէ ամէն գեղարուեստագէտի՝ օժանդակութեան ջանք մը ընելու, նիւթական և բարոյական յաջողութեանը համար ձեռնարկին խնդիր է հիմա թէ, երբ այդ արուեստագէտը կը վրիպի յաջողութենէ, պէ՞տք է խնայել՝ կարեկցութեան մը անունով, լուռ անցնելու համար այդ ձախողւորին վրայէն, չյուսահատեցնելու համար զինքը, Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ճշմարտութեան այս ոտնակոխումը, կարեկցելու համար մէ՛կ հոգիի մը, երբ ան տաքող հանրութիւն մը յուսախաբ կ'ընէ՝ Կը ցաւինք որ ասիկա պարագան է Մարլեանի, զոր իր յաջողութեանը մէջ առաջին շնորհաւորող մենք պիտի ըլլայինք, իր ձեռնարկին համար՝ որ սկզբունքով արժանի է ամէն գնահատութեան, Բայց դժբախտաբար, շատ թեթեւ զաղախար մը ունենալ կը թուի Մարլեան՝ նուագահանդէսի վրայ, Անոր նշանակութիւնը՝ իր եւրոպական ըմբռնումով՝ շատ բարձր է. իբր արուեստագիտական կազմակերպութիւն մը՝ ուր ներկայացողները պէտք են վարպետներ ըլլալ և վաւերացուցած իրենց տաղանդը և կարողութիւնը, Բայց ի՞նչ ծրագիրով է որ զայն ներկայացուց Մօդիւ Վարիէի հեղինակը. կատարեալ մանկապարտէզ մը՝ իր նուագահանդէսը, ուր միջակ կարողութեան տէր դեռ անվարժ տղեկներ ու աղջիկ-

նակներ իբր concertiste բեմ կուգան շատ տկար իրենց Էլիզաբիտները լսելի ընելու, որոնց ունկնդրելու պէտք. Հունի վերջապէս նուագահանդէսի մը փութացող հանրութիւնը իրեն՝ Մարլեանի համար, Թերեւս ներողամտ վերաբերում մը կարելի ըլլար շնորհել, բայց նուագահանդէս անունով երաժշտական ցերեկով մը մէջ ներկայութիւնը միջակ կարողութեամբ զօրնողներու՝ անհասկնալի և անմարսելի՝ ալ է. Մնաց որ, ընդհանուր դիտողութեան ու դժգոհութեան դուռ մը բացաւ նաև նոյն ինքն նուագահանդէսի ձեռնարկուն անյաջողութիւնը և պատճառած յուսախաբութիւնը, զոր շատ անկողմնակալ մասնագէտներ չեն վարանիր աններելի ձախողանք մը հռչակելու, ինչ որ դատաստանն է նաև երաժշտասէր դասակարգին բոլոր հասկցողներուն, Բարեբախտաբար նուագահանդէսին ընդհանուր անշուք ծրագիրը և անգոհացուցիչ interpretationը մեծապէս դարմանեց Օր. Գալանօզ, իր վարժ ու հրապուրիչ երգումածքով շատ զօնուր կտորներու, Հանդիման չէ՝ որ մենք հարկադրուած կը զգանք՝ յանուն ճշմարտութեան՝ արձանագրելու՝ ինչպէս մեր՝ նոյնպէս ընդհանուրին ու շատ վստահելի մասնագէտներու տպաւորութիւնը՝ Մարլեան նուագահանդէսին վրայ, որ առանց այլևայլի ուրիշ բան չէր, բայց եթէ կատարեալ fiasco մը, Եւ եթէ պէտք կը տեսնենք անպատճառ ցաւով արձագանգ ըլլալու՝ այն դժգոհ տպաւորութեան՝ զոր առթեց կիրակիի նուագահանդէսը ներկաներուն մեծամասնութեան, պատճառը ա՛ն է որ, որչափ ալ փափուրդ մեր արուեստագէտները փայլուն յաջողութիւններու մէջ տեսնելու և շնորհաւորելու իրենց տաղանդը, չենք կրնար սակայն ճշմարտութիւնը քօղարկել և լուռ մնալ՝ անխորհուրդ ինքնավստահութեան մը արդիւնք եղող անյաջողութեան մը առջեւ, որուն արատը չպատկանիր լոկ ենթակային, և որուն պատասխանատուութիւնը պէտք է որ կշռած ըլլայ իր ձեռնարկին նշանակութեան դէմ իր կարողութիւնը ճշդէլ գիտցող որ և է արուեստագէտ:

Եթէ կարելի չէրաւ Մարլեան նուագահանդէսը շնորհաւորել, ակնկալութեան վայել եւսանդով, պատճառ չկայ չհաւատալու թէ երաժշտական փայլուն ցերեկով մը և ուրա-

խառնի կազմակերպումը մը հպիտի ըլլայ այն մօտակայ նուազահանգէսը, որ պիտի տարբուի մօտ օրէն Պէրպէրեան վարձարանին անունով. Մեծանուն ուսուցչապետին Յօրեւեանէն ետքը, — արժանի իր գործին ու վաստակին, — լիովին ծափահարելի մասածու մըն է առ, զոր յղացած են արդիւնաւոր զատարարութիւն երախտագէտ աշակերտները. կասկած չկայ թէ զուշակուածէն շատ մեծ ընդունելութիւն մը կը սպասէ երաժշտական այս կազմակերպութեան, որուն մէջ ամէն անձ պիտի օրէն մասնակցութեան բոլորաշուէր իսկ մը ունենայ, այն եւանդուն պատրաստակամութիւնով և սրտագին խանդով որուն արժանի է, իբր վարձարարութեան պսակ մը կրթական երկարամեայ ջանքերուն և անձնուէր աշխատութիւններուն այն մաստորական վաստակաւորին, որ տարիներով նուիրուեցաւ ուսանող սնունդին մտաւորական մշակութեան «կուելով ու դարբնելով» միտքերը Հայ պատանիներուն, ուսումը և կրթութեան բովին մէջ. Այս առիթով, մեր փափաքը պիտի ըլլար միայն, — իբր յաւելուածական մանրամասնութիւն պատրաստութիւն Յայտագիրին, — որ այս մերգնեայ նուազահանգէսին մէջ մասնակցութեան լայն բաժին մը տրուէր Հայ արուեստագէտներուն, որոնք, զանազան ճիւղերու մէջ, շատ աղէկ կրնան փոխանորդել անոնց՝ որոնց է որ տեղ կը տրուի աւելի նմանօրինակ մեր զեղարուեստական կազմակերպութիւններուն մէջ, իբր թէ չունենայինք Հայ դաշնակահարներ և երգչուհիներ, որոնք չզգացնէին երբեք պակասը՝ նոյն դերին կոչուած օտար արուեստագէտներու. Ասիկա պէտք մը և անտեղիտալի պակաս մըն է՝ զոր պէտք է զիտանք փայտայել ամէն առիթով և իրազօրութեան զնել, փափաքող ենք որ չանտեսուի ան լինչպէս Պէրպէրեան նուազահանգէսին, նոյնպէս Ազգ Հիւանդանոցի մօտաւոր նուազահանգէսին մէջ:

Աշխարհիկ կեանքի այս նօթերէն ետքը, տխուր հակադրութիւն մը չը պիտի ըլլայ արձագանգը կսկծալի լուրի մը՝ զոր խոր դաւնութեամբ կը փորձուինք հաղորդել մեր ընթերցողներուն. Մինչ այս տողերը կը թաւալին մամուլին տակ, քանի մը էջ անդին տպագրուած թերթերը դուրս բերելով Տէմիր-

ճիւղաշէանի ինքնատիպ ու սիրուն մէկ բերթուածին, անդին, Բերաի մօտաւոր յարկերէն մկուռն սենեակին մէջ, օտար բազուկներու զուրգուրանքին առարկայ, եղիւն կը տուապի անողոր իր հիւանդութեան տագնապներուն եւնծակայ, այս միջոցիս զերագոյն ստատութեան մը հասած, ճշմարտային ստաշտանքներու մէջ գալարելով մարմինը Նիրվանայի անհաս բերթողին, որ այս անգամ օտոյղ Նիրվանայի մը սեմին մօտիկցած, — արձագի բազմացուած իրմէ ու եւանդուն խանդով տաղերգուած, — «Անէացում» մը սպաննուելիքին տակ կը զսնուի, կենդանական չեքութիւնը կորսնցուցած և արուեստական միջոցներով ալ չտաքցող իր մարմինը վը. Ու հոն է մանաւանդ տարուագդ ղեշիկ զանոթութիւնը այս վիճակին որ՝ ամէնուն և մօրոց ամէնէն յետինին կարեկից տարաբախտ ու վշտահար բերթող՝ չունի իր համայնքէն բով վուծացող և զինքը հարցնող վնասողներ, զէթ վերջին ամօրիչ սփոփանք մը ունենալու համար թէ՛ զոնէ պղատնական կերպով չեն մօցած զինքը և իր վրայ մտածողներ կա՛ն. Ան պէտք էր ըլլայ վախճանը զրազէտին՝ որ կեանքը ու հոգին է մաշեցուցած իր համայնքին գրականութեան և մտաւորական գործին համար. Պէ՛տք է տեսնել թէ՛ ո՛րչափ կը զգածուի ու կը մխիթարուի, երբ իրեն համակիր այցելու մը հարցնել կը փութայ զինքը. իր բարի բնաւորութիւնով ու սրտագորով ներողամտութիւնով՝ ատոր մէջ մեծ փոխարինութիւն մը կը զսնէ իրեն հանդէպ ցոյց տրուած ընդհանուր անտարբերութեան. Օտար կին մը, իր յաւիտենական Տիկին Նիսքնն է որ մայրագորով խանդադատանքով մը կը խնամէ զինքը, և որչափ երջանիկ կը զգայ իր հոգին՝ անոր թեւերուն մէջ, մինչ իրեններէն ոչ մէկը կը յիշէ ալ պաշտումի առարկայ վաղեմի գրագէտը, Բան մը չունինք ընելիք իրեն, երբ դեռ ուշ չըլլայ թերեւս. Գոնէ համակրութեան յապաղած ցոյցով մըն ալ չենք կրնար դարձանել մինչեւ հիմակուան լքումի դատապարտութիւնը, մեր թեւերուն մէջ առնելով մեր սիրական բերթողը, վերջին սփոփանքի մը համար, որպէսզի իրենները ատելու իրաւունք մը տրուած չըլլայ իրեն. Ատենով խօսքը այդ օտարունակին՝ Տիկին Նիսքնն ուղղելով՝ ըսաւ.

«Դրուխիս մարդ պէտք չունի. զլուխս պէտք ունի ուսիր՝ ուր հանգչի»։ Մեր զմայելի զրագէտին՝ Եղիաին հանգիստի կարօտ զլուխը փայտայող թելը ըլլալու համոյքը օտարի՞ մըն է որ պէտք էինք ձգել...

«ՄԱՍԻՍ»-Ի ՆՈՐ ԶՐԻ ՆՈՒԷՐԸ

Ինչպէս ծանուցած էինք, գրական հասոյներու մէջ նուէրներէն ետք, որոնց պայմանաւճառը յրացաւ յունվարի վերջը, **ՄԱՍԻՍ** ընդ թաւանորդները օժտելու նպատակով գեղեցիկ նուէրներով եւ մասնակից ընկող ուրիշ պարգևի մը առիթին, հաստատեցինք ընդ նուէր մը, որուն յայտնումը կը վերապահեինք։ Այսօր կը ծանուցանենք զայն, թելագրելով ընթերցողները՝ փութալ մասնակցելու անոր տիրանալու առիթին։ Փետրվար մեկէն մինչեւ մարտի վերջը **ՄԱՍԻՍ** որ եւ է թաւանորդ՝ ձրիաբար պիտի ստանայ խմբագրութեան Պոլիս գտնուող մեր ամենեւնի ականաւոր գրագէտներուն, բանաստեղծներուն եւ հրապարակագիրներուն յուսանկարները, վաւերացուած Մեարիփէն, գեղասիւս ու իրենց վերջին դիմագծութեան հաւատարմութեամբ, եւ որով եւ։

Տ. Մազափա Արք. Օրմանեան
Եղիշէ Եղիսկ. Գուրեան
Մաւեղ Եղիսկ. Սերոբեան
Բաբգէն Վրդ. Կիւլեւեան
Տիկին Զապէլ Ասատուր
Տիկին Զապէլ Եսայեան
Ալիխար Զարուբին
Անէմեան Մկրտիչ
Սաստուր Հրանտ
Դազանեան Եղիսկեան
Գօշուեան Միսաք («Բասիմ»)
Զօհրապ Գրիգոր
Հորոյ

Ճէնիգեան Յակոբոս
Մամբեան Եարուբին
Եարուբինեան Արաւելա
Եարուբինեան Յովհաննէս
 (Էթիկասիցիցի)
Զիգրէ-Մարաճ Օննիկ
Պարսամեան Մեհրաթան
Պեղաբեան Ռէթեան

Մամիկեան Ռօօօլ («Տօմիկ»)

Տէմիքիպաւեան Եղիա
Տէր-Անդրէասեան Երուանդ
Փանոսեան Աղեքսանդր
Բէշեան Բիւզանդ

Ահաւասիկ մեր ընդ նուէր, որ յստակ եմք թէ՛ պիտի արժանանայ հանրութեան համակիր ընդունելութեանը, իր մեծապէս հրապարակ հանգամանքով եւ բանկարին արժեքովը։ Կը մնայ ընթերցողներուն նպատաստութեան զիտեղ ալի առիթին, մեր պայմանաւճառին շրանալէն առաջ մեզի հասցնելով իրենց թաւանորդինը, որով եւ ետք ընդունուի որ եւ է խնդրանք։

ՀԵՏԱԲԵՐՔԱՆԿՆԵՐ

Անգղիական Բիրքնա Հանդէսը կը գրէ թէ Զիլաշեղփիաի Ուկշիքի գիւղին մէջ վերերս մեներ է 156 տարեկան կին մը, տէր 16 զաւակներու եւ 78 թոռներու։ Որչափ որ կը յիշուի, բազմամեներու տարեգրութիւնը երբեք չէ արժանագրած այս ասիական առաջացած տարի մը։

★ Նիւ Եորքի մէջ կանգնուելու վրայ է պաշտօնարան մը՝ անգերագանց իր 41 յարկի բարձրութեամբ։ Այս շէնքը՝ որուն կամարին զապարը փողոցին մակերեսէն 612 ոտ բարձր է՝ ամենաբարձրն է աշխարհի ընկերային շէնքերուն։ Անոր բարձրութեան կրնայ մօտեանայ Ուաշինկթընի յուշարձանը միայն, որ 555 ոտ է։ Այս աշխարհամէջ շինութեան, որ հանգիստ 6000 մարդ պիտի պարկեւ, ամառուան փոքրակայոյց հովի անուշի ճնշումին եւ ձմեռուան փոխին դիմագրաւելու համար, կառուցուի մասնաւոր եղանակ մը պիտի կիրարկուի։

ԱՐԶԱԳԱՆԳ

Ս. (Բերա). — Ծնորդակալ ենք ձեր ինքնաճատոյց աշխատակցութեան? Ձեր «պարապ ժամերը» աւելի աղէկ չէ՞ք ընկր յատկաշնչելով ուրիշ օգտակար գրադարմի մը, երբ աշխարհի անշուշտ արտադրող մըն էք։ Անիոյ՞, Թափմիւս արտադրող մը ըլլալէ աւելի՞ պէտք է ուսումնասիրէք տաղաչա-

փութեան կանոնները ու հմտանք բանաստեղծութեան ճաշակին: Սակայն եթէ բանաստեղծութեան հուրը ձեր ուղեղին մէջ սկսած է հրդեհի համեմատութիւններ առնել... զէ'շ լուր... զլուինիդ ապահովագրել տուէք, զիմեւ լով «Պալքան» ընկերութեան:

... (Իզմիլիս). — Տակաւին չէ՞ք թօթուեր ձեր վաղածանօթ ունակութիւնը: Կը բերթէք, կը բերթէք, և ոտանաւորի տըցակներ կը հասցնէք ամէ'ն խմրագրութիւններու: Բայց ի՞նչ են այդ բերթ(ըւ)ածները, — ժողովութեան արդէն ուրիշներու գրածներէն: Բանագրութիւնը ինչո՞ւ կը սիրէք որ ա'յդ չափ տիրապետէ ձեր միտքին: Երբ չէք կրնար ձեր իսկ ուղեղէն մոտաներու ներշնչումներ ցոյցանել, աւելի աղէկ չ'ըլլա՞ր լու մնալ և չկողովուել ուրիշին իրաւունքը: Կը կարծէք որ չե՞ն նշմարուիր այն գողտնի տողերը՝ զորս ասդիկն անդիկն ժողովտելով կը սպրդեցնէք և կը տեղաւորէք ճարտարօրէն ոտանաւորի մը մէջ. զոր փառաւորապէս կը ստորագրէք: Ո՛չ, սիրելի բերթող, ձե'ք կարողութիւնովը սոնրացէք և մի՛ բաղձար փետրաւորուիլ ուրիշներու վատակին փառքով: Ասիկա կ'ըսենք միանգամ ընդ միշտ, ձեր օգուտին համար, որով'նետեւ, զիտցէ'ք, չիկա'յ սրմանիք մը նմանողական և բանագողական մոլութեան մէջ, որմէ խորշի'լ պէտք է զիտնայ մէկը... որ Սուսանբու պէս մաքուր ու անրիժ հողիով արարածներու հետ գործ ունի:

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ազգ. Հիւանդանոցի նպաստին տրուելիք տարեկան նուագահանդէսին համար հիմա կ'ուց սկսուած են կարգադրութիւնները, գոհացուցի վայելով ու յաջողութիւնով ներկայացում մը ընելու համար զայն: — Դու՞մ Դաբուի Զորս Թաղերու Աղբատահնամն ալ, ծրագրած է կազմակերպել Թատերական ներկայացում մը, որուն յաջողութեանը համար ջանք չ'իսնայ ուրիշ:

★ Դաւառացի ծանօթ գրող Տիգրան Զիծեան նոր երկասիրութիւն մը զրկած է Յովսէփ Իզմիրեանց Դրական Մրցանակի Յանձնաժողովին, առաջիկայ մրցումին ենթարկուեալ:

լու համար: Այդ աշխատութիւնը, «Թաղեր և Ժամանցներ», կը բաղկանայ 226 էջերէ և կը խոստանէ 20 է աւելի բնատոգմիկ խաղերու հետաքրքրական նկարագրութիւնը՝ այբուբենի կարգով և ժամանցներու մասին կարեւոր ծանօթութիւններով:

★ Փանի մը արուեստասէր ծանօթ տնձեր՝ փափարը յայտնած են միասնաբար իրենց ծախքով Եւրոպա բօնաշրջանուառ մը զրկելու երաժշտութեան դեռատի աշխատասէր մը՝ Պրն. Եղուարդ Մարկեան, որդին ծանօթ ռուսականորէն Տիար Ահարոն Մարկեանի խնդակցելի է մոտոմը բարեսիրտ զեղարուեստասէրներուն, քաջալերելու համար երաժշտութեան մէջ տաղանդ ցոյց տուող պատանի մը, որուն իրաւ է թէ նուագահանդէսներու մասնակցիլը շատ կանխահաս, — ինչպէս կիրակի, — բայց որ մշակուելով՝ օր մը Թերեւս կարենայ բաղձալի արժանիք մը ձեռք բերել:

★ Մեզի դրկուած մահագոյ մը ցաւով կը տեղեկանանք մահը Այրի Տիկին Նեկտար Լապճինեանի, մայր ծանօթ գրող Թէոդիկի և Պարսից Դեսպանատան բժիշկ Տօթթ. Սաւուէլ Խանի, Հանգուցեային յուղարկուելութիւնը կատարուեցաւ Սկիւտարի Ս Կարապետ եկեղեցիին մէջ և մարմինը ամփոփուեցաւ տեղին Ազգ. Գերեզմանատունը: Մեր ցաւակցութիւնը կը յայտնենք մեր բարեկամ Տիար Թէոդիկի և Սաւուէլ Խանի:

★ Դրական աշխարհին մէջ օրուան նորութիւնն է մեծանուն գրագէտ Յ. Գ. Մըմըրեանի նոր հրատարակութիւնը, Պուլս Խաչատուր Միսաքեան, գրական գողտրիկ հատոր մը, յանձնարարելի ամէն գրասէրի, կարծէ որ գրական ուսումնասիրութեան սիրահար միտքեր ունենան զայն և կարդան բանասէր գրագէտին այս կարեւոր աշխատութիւնը:

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

ԱՐՏԱՏԷՍ ՅԱՐՈՒԹԵՒՆԵԱՆ
ԱՐԱՍ ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ԹԼԿԱՏԻՆՅԻՆ

Հիմնադիր. Կ. Ս. Իւթի-ԴճԵԱՆ: Արտատէր. ՏՕԿԺ. Ե. ՄԱՍԻՍ: Տպագր. ՍԱԿԱՆԵԱՆ

յաճախեն, որով զսրտոցն ու եկեղեցին տօնական օրէ մը աւելի կը լեց-
ուն՝ առանց խորութեան, լուսաւորչական, բողոքական, ասորի եւ
կաթոլիկ երկսեռ ներկաներով: Լսարանի ասէն աղջիկները 2-3 եկեղե-
ցական երգեր կ'երգեն ինչ որ նորութիւն մըն է Սարբերդի համար: Ա-
սոնք Զատիկին Ս. Պատարագի երգեցողութեան ալ պիտի մասնակցին:
* * Տեղիս անդլիախօս 5 բժիշկները պարբերաբար կը հաւաքուին, բժշ-
կական խնդիրներու վրայ խորհրդակցելու, նպատակ ունենալով ժողո-
վուրդին առողջապալութեան հիմնական կանոնները սովորեցնել: * * Առաջ-
նորդական ժողովներու նոր կազմակերպութեան համար փետրուար 18ին,
գաւառական ժողով մը պիտի գումարուի: ՀԱՄԲ. ԹԻԻՖԷՆԿՃԵԱՆ

Մեր Բ. հարցումին թէ

Ո՞ր քաղիմ Հայ գեղուհիները սիրելի են ամենեւնի աւելի եւ ինչո՞ւ
ստացանք բաղձաթիւ պատասխաններ՝ որոնցմէ կը հրատարակենք հե-
տեւեալ ամէնէն յաջողը, որ կը ստանայ եռամսեայ Մասիս. —

«Դում-Դարուցի Հայունին տուտու է, Սամաթիացին... ոսկերիչի
աղջիկ՝ հետեւաբար... զոհարի մոլի, Սկիւտարցին... գրագէտ, եթէ
ոչ... ճաճա, Բերային... վարժուհի՝ եթէ ոչ սնույ, Գառնիւզիւզցին...
սալօնի՝ առջիկ, Մագրիզիւզցին՝ երոպացի ճրմուագեղի՝ հովեր կ'առնէ:
Եթէ անպատճառ պէտք ունինք Հայունի մը հաւնելու, թաղը ձգենք
եկէք հինգշաբթի Դաւաթիոյ եկեղեցին երթանք, թերեւս հոն կը հան-
դիպինք Հօմ-Աքուլցիի մը, որուն թաղը յայտնի չըլլար, և... ամէն
թաղի աղջիկներու ձիրքը կ'ունենայ վրան»։ ՍՍ.ԲԻՍ ԹԱՇՃԵԱՆ

Գ. ՀԱՐՅՈՒՄ. — Պիտի ուղէ՞ք մանչ ծնած ըլլալ՝ երբ աղջիկ էք.
պիտի ուզէ՞ք աղջիկ ծնած ըլլալ՝ երբ մանչ էք. եւ ինչո՞ւ: — (Նուէր՝
առաջնութիւն չահողին անունով 100 դեղատիպ այցաքարդ):

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻԵՆՆԵՐ. — Տիար Արսաշես Ֆնզգեան՝ ամուսնացած
Օր. Թերեզա Նիֆոյա Տիապաի հետ: — Տիար Յովհաննէս Աղիսաւեան՝
ամուսնացած Օր. Պեարքիս Թազուրեանի հետ:

ՄԱՀԵՐ. — Տիար Յակոբ Բեանեան. յուզարկ. Սկիւտար.
Թաղում տեղին աղգ. գերեզմ.: — Այրի Տիկին Աննիկ Կ. Պապսեան:
Տիկին Երիցունի Տ. Խորէնի (Կէլիպոլու): Տ. Դիոնեսիոս ֆն Արսեան
(Զօրու): Պ. Նուպար Մ. Մեռամեքճեան. յուզարկ. Դուրու-Չէշմէ,
Թաղում Պալըզլը աղգ. գերեզմ.:

ԼՈՅՍԻ ԵՐԵՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Մէկը՝ որ երկար ատեն տաւապիլէ հտքը ակուայի ցաւով՝ զայն
քաշել կուտայ ճարտար առամնութիւն մը, կամ արհեստական նուրը
միջոցներով լեցնել կուտայ ակուան, կամ զոռոնի մէջ առնել կուտայ,
ա՛լ անգամ մըն ալ երեսը չտեսնելով ցաւին: Խնդիր է սակայն միշտ՝
լա՛ւ, ճարտար ու արուեստին դադանիքներուն գիտալ՝ առամնաբոյժ մը
գտնել: Այս նպատակին համար առանց վարանելու և գոհ մնալու մեծ
ազահովութեամբ պէտք է ղրմել հանրածանօթ առամնաբոյժ ինչիկ
էք. Ժամկոչեանի, որուն համբաւը և կարողութիւնը վաւերացուած է
ամէնէն: Դիմել Պահէ-Դարու:

ԱՐԵՒԵԼՔ

Յրաթիւթ աղգային, գրական և քաղաքական: — Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան՝ Կ. Պոլսոյ համար 80 դրշ. գաւառներու համար 108 դրշ. և օտար երկիրներու համար 35 ֆր: Հասցէ՝ Ղալաթիա, Բամանաս փողոց: ԱՐԵՒԵԼՔ հրատարակ կ'ելլէ ամէն օր, կէս օրին, լսնամեալ բովանդակութեամբ, ընտիր յօդուածներով, թարմ լուրերով ու նորագոյն տեղեկութիւններով:

ԳՐԱԿԱՆ ԽՆՁՈՅԻՒ ՍՍՐԻՈՒԱՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ՝ ԸՆԹԵՐՅԱՄԵՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ. — «Բարեկամ՝ ամիսեցուն» . Տօքթէօս Յակօբոս Կիրակոսեան. գին 15 դրշ. «Առձեռն՝ Նամականի» (7): «Նշանագիր հայ. և զաղ. մարքայի համար, Խ. Մ. Թահաճեան» (5). «Թափուք պէսլէմէք» Մ. Էմիրեան (5). «Լքուած փնար» Արտաշէս Յարութիւնեանի (5): «Թէ ինչպէս պէտք է պարել» Միհրդատ Ն. Պարոնեան (5) «Հիւժախտի դարմանը» Տքթ. Յ. Ա. Գնաճեանի (3 1/2): «Երջանիկ մարդ մը» Կանթօն Պէրքըրէ (5): «Մանր ուսումնք երկրագործական տարրաբանութեան և երկրաբանութեան» ճ. Յ. Վ. Ճօհնաթըն (4): «Րօպէնսօն» (4): «Ժողովրդական Տարեցոյց» 1907 (3): «Ընկեցիկը» (բարոյական վէպ) (2): Այս 12 հատոր վրայական, առողջապահական, բանաստեղծական ևն. գիրքերը, փոխանակ 60 դրշ. ի կարելի է ստանալ միայն 20 դրշ. ի փոխարէն Զարդարեան եղբայրներու գրատուններէն. գաւառներու համար 7 դրշ. աւելի, իրր փողի ծախք: Հասցէ. Զարդարեան Կրասուն, Պոլիս Զաֆա/ճըշար, 22-23

Հայ Ս. Եկեղեցիի հաւատացեալ ժողովուրդին զխրութեանը համար մասնաւորապէս՝ Սահակ Ռ. Խանճեանի կողմէ պատրաստուած ամէնէն ճոխ, ամէնէն գեղեցիկ, ամէնէն ընտիր Աղօթագիրքը, որ իր 700ի մօտ էջերով կը բովանդակէ բոլոր եկեղեցական արարողութիւնները և աղօթքները, կը ծախուի ամէն տեղի համար լաթակապով 10, սոկեզօծը 17, փառակապով 25 դրշ. ի: Գիւմը Զարդարեան գրատունները. Կ. Պոլիս Զաքմաքճըլարը, թիւ 24-26: Եւ Բերա Գուլէ-Կաբու, թիւ 635:

ՀԻՆ ՕՐԵՐ. — ՊՈՒԷՏ ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՄԻՍԱԲԵԱՆ ԵՒ ԻՐԵՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻՑ ԻՄԱՅԱԿԱՆԻՆ ՎՐԱՅ ՀԱՅՆՈՅՑԻՆԵՐ. — Յ. Գ. Մ. — Այս կենսագրական բանասիրական գործը, հրատարակուած է Սաղաեան տպարանէն՝ 140ի չափ էջերով, գրականութեան վրայ կարեւոր տեսութիւններով: Կը գտնուի բոլոր գրավաճառներուն քով. գին 1 1/2 դրշ.:

ՏՕՒԹ. Ե. ՄԱՍԻՍ

Առջին տեսակ ներքին հիւանդութիւններէ զտաւ, մասնագիտաբար և երկար տարիներէ ի վեր կը դարձանէ ստամոքսի, աղիք-ներու, միզային ճամբաներու հիւանդութիւնները, ջղային տկարութիւնները, հին և նոր գաղիական ակտերը: Այս վերջին ակտերը առանց ստամոքսի խանգարման և նորագոյն մեթոտներով կը բուժէ կարճ միջոցի մէջ: Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէ վերջը: Զօրեքշարթի օրերը միայն ձրի: (8—10)

Զեռի, ոսկի ու ոսկի եւ ձեռքի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ և անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց և տաղտուկի աղբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՛

ՍԻՆԿԵՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿՈՅՍ. ՊԱՆԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Cie.

մեքենան լաւագոյնն է՝ այս մեքենան ամէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը և դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բոլորովին աշխարհի մէջ ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ:

Սինկերի մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ՝

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՍ

ԿԱՆԱԾԱՅ

ԲԵՐԱ

ՊՈԼԻՍ

ՍԿԻՍՏԱՐ

1. Մեծ փողոց, Պօն Մառշէի դէմ, 343 և 343.
 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիւթին դէմ,
 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին ետեւը.
 2. Դարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դէմ.
 1. Սուլթան Համամ.
 2. Սուլթան Պէյազլաթ, Թրամվէյի կայարանին դէմ. 13.
- Զարչը Պօյու, Թ. 120.
- Դասերը եւ նորոգութիւնները ձրի.

Կատարեալ երաշխաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառներու բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկերի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ. 343 և 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւղօղլուի տունը:

ՄԱՍԻՍԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Պոլիսի և զաւառներու համար տարեկան

60 զրշ.:

Արտասահմանի

» »

14 ֆրանք:

Թղթատարութեան ծախքը մեր վրայ:

Բաժանորդները իրաւունք ունին ստանալու մեր պարգևները, միշտ ձրիաբար, Թղթատարութեան ծախքն ալ մեր վրայ:

Մասիսի բաժանորդագրութիւնը բացարձակապէս կանխիկ է:

Չհրատարակուած ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր:

Նամակ կամ որ և է գրութիւն ուղղել առ

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ԽՍԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՍԻՍ» Ի

Գուրումլու խան, քիւ 7, Կալաքա, Կ. ՊՈԼԻՍ

درعالم غلط قورشونلی خاندنه نومرو ۷ «ماسيس» غزتمسى اداره خاندنه

Redaction de la Revue "MASSIS,"

Nº. 7, Courchounlou Han, Galata.
CONSTANTINOPLE

ԿԻՆԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ՄԱՍՏԻՐԻՆ ԿԱՐՇԻՔՆԵՐԸ

Այս անգամ պատմութեան ամփոփում մը կը ներկայանայ ենով Արմէն: Այս գիրքով չէ՛ որ պիտի հաստատուի սա հեռաւորութիւնը քէ իր գրադասի, կենսական կարողութիւններուն կը միացնէ միացողի տաղանդը:

Լիւնը քնացի իր գրական արժէքէն, այսպէսով տեսնուելով ալ աւագրու նորութիւններ կը պարունակէ: Ճշտակաւ ու սիրուն հասար մըն է, որ փափաք կը ներշնչէ մէկ ծայրէն միւսը կարգաւոր:

Ենով Արմէն (Լիւնը) կ'ըզուտանայ այն միւս գրականութենէն, կ'ըզուտանայ տնտեսական տեսնակներու վարագործներուն հետէն զալկացող կեանքէն. իր ուզածը դուրսի կեանքէն է, կեանքի, գլխաւորով աւելի ճակիներ, իր յորդ աշխատանքներուն մէջ իւր հաւել, իր մօտ փառաբանող մը կայ ֆառկային սկզբնական վաղեմական բնագոյններուն, զոր երկինք կը համէ, գլխաւորով մը: Ենով Արմէն յատուկէն sensualiste, զգայական կամ զգայապաշտ է, առանց որ եւ է անպարկեշտութեան:

Անուշտ ամէն գրասէր պիտի փափաքի ունենայ ենով Արմէնի այս հրատարակութիւնը, Լիւնը, գրական գեղեցիկ փայլէ մը լոբաբանելու համար:

Լիւնը, ներկայիս գրչի այդ առաջնէկ զաւակը, նորութիւն մըն է իբր յղացում:

Լիւնը իր գրական արժանիքին կը միացնէ այսպէսով մըն ֆիլմնային առթիոյիք ու բոլորովին նոր հաւելում, որ կը յաւելանէ Լիւնըին համակրելի հեղինակը:

Նրախաւարդ ներկայակար, որուն գրութեան արժանիքն համոզում կը կարգացունի օրաբերքերուն եւ պարբերական հանդէսներուն մէջ. այս անգամ իր մտածումները խտացուած է սիրուն ու կոկիկ հասարի մը մէջ, որուն այսպէսով, բոլորին ազնուութիւնը եւ գեղեցիկ նշանակը համոզել կը պարգեւէ բնութեան ունենալու անկէ հաս մը: Չեմուտէս յանձնարարելի է այս գաղտնի հասարը:

Իր ընդհանուր համակարգով Լիւնը կարգացունելու արժանի գիրք մըն է յաւագոյն աշխատութիւններէն ներկայիս:

Գին 5 զրուշ: Կը զանաւոր ամէն զրաւմանքի բով: